

قصه گویی و فراشناخت دانش آموز

www.ketab.ir

مؤلفان:

روشنا الهامی

محمد مهدی محمدی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: الهامی، روشنا، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	: قصه‌گویی و فراشناخت دانش‌آموز/مولفان روشنا الهامی، محمدمهدی محمدی.
مشخصات نشر	: بنرود: گسترش علوم نوین، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۰ ص.
شابک	: 978-622-6911-57-3: ۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فبا
موضوع	: قصه‌گویی در آموزش و پرورش
موضوع	: Storytelling in education
موضوع	: فراشناخت در کودکان
موضوع	: Metacognition in children
شناسه افزوده	: محمدی، محمدمهدی، ۱۳۵۴-
رده بندی کنگره	: LB1۰۴۲
رده بندی دیویی	: ۳۷۲/۶۷۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۳۳۵۸۹۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فبا

عنوان کتاب:	قصه‌گویی و فراشناخت دانش‌آموز
مؤلفان :	روشنا الهامی، محمد مهدی محمدی
نام ناشر:	گسترش علوم نوین
ویراستار:	معصومه کریمی
طراح جلد:	سینا حمیدی
نوبت چاپ:	اول، تابستان ۱۴۰۰
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۹۱۱-۵۷-۳
تعداد صفحات:	۱۱۹ صفحه
قیمت:	۴۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱	سخن نویسنده
۴	مقدمه
۶	قصه گو و فراشناخت
۱۰	قصه گویی
۱۰	فرایند قصه گویی
۱۱	فواید قصه گویی
۱۳	ابزارهای قصه گویی
۱۵	شیوه قصه گویی
۱۶	انواع قصه گویی
۱۶	قصه گویی نقالانه
۱۶	قصه گویی قومی
۱۶	قصه گویی مذهبی
۱۶	قصه گویی تماشاخانه‌ای
۱۷	قصه گویی کتابخانه‌ای
۱۷	قصه گویی در اردو
۱۷	اقدامات قبل از تعریف کردن یا خواندن قصه
۱۹	زمان، مکان و فضای قصه گویی
۲۰	روش‌های مختلف برای شروع داستان
۲۱	چهره و حرکات قصه گو
۲۲	قصه و فعالیت ادبی
۲۲	چگونه قصه بگوییم؟
۲۳	مهم‌ترین وظایف گفتار در قصه
۲۴	راههای کسب مهارت بیشتر در قصه گویی
۲۵	تفاوت قصه امروز با دیروز
۲۶	علل پیدایش و دلایل نیاز به قصه گویی
۲۷	چند کارکرد قصه گویی
۲۸	مخاطبان برنامه قصه گویی
۲۹	قصه گویی در کلاس درس
۳۰	نکته‌هایی برای قصه گویی در کلاس درس
۳۱	قصه گویی همراه با بازیگران
۳۱	قصه گویی و برنامه آموزشی
۳۳	زمینه‌های دیگر برنامه آموزشی
۳۴	اثر داستان و قصه گویی بر مغز کودکان

۳۵	اهمیت قصه گوئی در رشد اخلاقی کودکان
۳۶	تاثیر قصه ها بر ذهن کودکان
۴۰	ارزش های بنیادین قصه ها
۴۰	طریقه قصه گوئی
۴۱	اهمیت قصه گوئی برای کودکان از منظر روانشناسی
۴۲	نقش قصه و قصه گوئی در تربیت کودکان
۴۷	هدف از قصه گوئی برای کودکان در روانشناسی
۵۰	ویژگی های مخاطبان کودک در مقطع ابتدایی
۵۰	قصه برای بچه های پیش دبستانی
۵۱	روانشناسی قصه گوئی از نظر رودولف اشتاینر
۵۲	روانشناسی قصه گوئی و داستان کودک
۵۳	الگوسازی
۵۴	ارزش های روانی - تربیتی قصه گوئی
۵۴	راهبردهای فراشناختی
۵۵	درمان فراشناختی
۵۶	نظریه و ماهیت درمان فراشناختی
۶۱	فراشناخت
۶۲	راهبردهای فراشناختی
۶۴	اهمیت فراشناخت در آموزش
۶۷	حل مسئله و فراشناخت
۶۷	دانش فراشناختی
۶۹	کار در گروه های کوچک
۷۰	بحث همگانی در کلاس
۷۰	نوشتن بازتابی (ژورنال نویسی)
۷۱	معلم به عنوان ایفا کننده یک نقش الگویی برای رفتار فراشناختی
۷۱	عدم توانایی فراشناختی در دانش آموزان
۷۴	عناصر فراشناخت
۷۹	راهبردهای یادگیری
۸۱	تمایز راهبردهای شناختی و فراشناختی
۸۲	ضرورت آموزش راهبردهای فراشناختی
۸۳	نظریه های فراشناخت
۸۶	مطالعات مشابه
۹۴	نتیجه گیری
۹۷	پیشنهادهای کاربردی
۹۹	فهرست منابع

سخن‌نویسنده

امروزه باور بر این است که تفاوت در میزان یادگیری افراد در میزان دانش آنها نیست، بلکه در کیفیت و چگونگی یادگیری آنها است (ملکی، ۱۳۹۴: ۴۲). به علاوه، معلوم شده است که قصه‌گویی معلمان و خانواده در ایجاد نگرش مثبت نسبت به مدرسه (لاد، ۱۹۹۰؛ لاد، بریک و بووش، ۱۹۹۹؛ به نقل از بلیر و همکاران، ۲۰۰۴) و پیشرفت تحصیلی (کارلتون و ویسلر، ۱۹۹۹؛ به نقل از بلیر و همکاران، ۲۰۱۴) نقش دارد. قصه‌گویی و شواهد تجربی الگوهای ناسازگارانه تنظیم هیجان کودکان را با مشکلات درونی شده و بیرونی شده در سنین مدرسه و بعد از آن مرتبط می‌داند (کالکیتز و دنهام، ۲۰۰۰؛ گیلوم، شاو، بک، اسچونبرگ و لاکن، ۲۰۱۲؛ کینان، ۲۰۰۰؛ به نقل از میرابل، ۲۰۱۰؛ باکتر، مزاکاپا و بیردسلی، ۲۰۱۳؛ فوربس، لین و کواکر، ۲۰۰۶؛ به نقل از فنگ و همکاران، ۲۰۰۸).

قصه یا داستان به نوشته‌ای گفته می‌شود که فکر نویسنده در قالب حکایتی به خواننده عرضه می‌شود. خواه داستان جنبه تخیلی و غیرواقعی داشته باشد و خواه واقعیتهای زندگی را با تخیل مزین کرده باشد (اریکسون، ۱۳۹۲). قصه را تلقین شتاب‌بخش می‌دانند که کاهش اضطراب کودک را موجب می‌شود به گونه‌ای که از طریق، همسان‌سازی با شخصیتها یا موقعیتهای یک قصه، او را در کشف عواطف خود و دیگران یاری می‌کند (اخگری، ۱۳۹۰). قصه کودکان را در کشف جهان پیرامون، شناخت و آشنایی با نام کنش‌ها و اشیاء، دستیابی به گفتاری پربارتر و لذت بردن از شگفتیهای زبان یاری می‌رساند. نخستین تجربه‌های بسیاری از کودکان از ادبیات با کتابهای تصویری به دست می‌آید و به آنها کمک می‌کند تا گنجینه واژگان خود را معنا بخشند خواندن قصه برای کودکان این است که خواندن آن، نیروی بیان و تکلم کودک را تقویت می‌کند و گنجینه لغات و اطلاعات وی غنی‌تر می‌شود. از آن سوی، کودک از طریق قصه‌ای مناسب با مشکلات و مسائل زندگی آشنا می‌شود و مهارت‌های اجتماعی بیشتری به دست می‌آورد. در ضمن نباید فراموش کرد که قصه‌گویی، فاصله میان قدرت خواندن و قدرت درک کردن را در کودک پر می‌کند (رحمان دوست، ۱۳۹۱). قصه‌ها درهای تازه بیان و ادای مقصود را بر روی

کودکان می‌گشاید و وسایل و ابزار کاملاً متفاوتی برای بازگو نمودن تجربه‌ها، مشاهدات و احساسات در اختیارشان می‌گذارد. در همان زمانکه بچه‌های دوره ابتدایی در تنهایی و انزوایی خاص و در میان دیوارهای سیمانی خانه و مدرسه محصور شده‌اند، قصه سفر عاطفی بسیار خوبی است که در آن رویاها و آرزوهای خویش را بازمی‌یابند، به همین خاطر است که گفته می‌شود توجه به امر قصه‌گویی برای بچه‌ها باید از وظایف اصلی مربیان و معلمان در آموزش و پرورش باشد. همانطور که بازی جزئی از زندگی بچه‌هاست، قصه‌گویی و نمایش خلاق نیز جزئی از زندگی بچه‌هاست (افشاری، ۱۳۸۹).

قصه‌گویی فعالینی تربیتی است؛ جهت انتقال و نهادینه کردن ارزشهای ناب انسانی و اسلامی در نهاد پاک انسان و خاصه کودک به طوری که منجر به برانگیختن تفکر و در نهایت تغییر رفتار فرد گردد (اقتصاد، ۱۳۹۳). با توجه به تاثیرات مثبت و مؤثر قصه‌گویی، افلاطون در اهمیت موضوع می‌گوید: "پرورشی که روح اطفال به وسیله قصه‌ها کسب می‌کند به مراتب بیشتر از تربیتی است که جسم آنها از طریق ورزش پیدا می‌کند." او در اهمیت قصه‌ها می‌گوید: "ای کاش کودکان یونان افسانه‌های ازوپ را همراه با شیر مادرشان یکجا می‌نوشتند" (سیف نراقی و همکاران، ۱۳۹۰). قصه‌گویی از تدابیری است که به منظور تسهیل، تثبیت، تعمیق و یادآوری یادگیری‌های دانش‌آموز مورد استفاده قرار می‌گیرد، و به نوعی راهبردهای فراشناختی و مطالعه نامیده می‌شود. راهبردهای فراشناختی، روش‌ها و شیوه‌هایی هستند که دانش‌آموزان در حین یادگیری به کار می‌گیرند تا به هدفهای آموزشی موردنظر دست یابند (فر دانش، ۱۳۹۰). راهبرد به یک نقشه کلی یا مجموعه‌ای عملیات که برای رسیدن به هدف معینی طرح ریزی شده است گفته می‌شود (سیف، ۱۳۹۱).

راهبردهای فراشناختی ابزارهای یادگیری هستند که به افراد کمک می‌کنند تا اطلاعات تازه را برای ترکیب با اطلاعات قبلاً آموخته شده و ذخیره سازی آنها در حافظه دراز مدت آماده کنند. این راهبردها، شامل راهبردهای تکرار و مرور، بسط و گسترش معنایی، سازمان دهی است (سیف، ۱۳۸۹). به نظر فلاول (۱۹۷۹، ۱۹۸۷) فراشناخت هم شامل فرایندهای شناختی وهم شامل

تجارب یا تنظیم شناختی است. وی فراشناخت را به عنوان آگاهی از اینکه فرد چگونه یاد می‌گیرد، آگاهی از چگونگی استفاده از اطلاعات موجود برای رسیدن به یک هدف، توانایی قضاوت درباره فرایندهای شناختی در یک تکلیف خاص، آگاهی از اینکه چه راهبردهایی را برای چه هدفهایی مورد استفاده قرار دهد، ارزیابی پیشرفت خود در حین عملکرد و بعد از اتمام عملکرد تعریف کرده است (فلاول و میلر به نقل از محمد امینی، ۱۳۹۶).

راهبردهای فراشناختی^۱ پاسخهایی هستند که برای کنترل و تغییر تفکر به کار گرفته می‌شوند و به تنظیم هیجان شناختی کمک می‌کنند نظریه فراشناختی بر این اصل استوار است که بر خلاف شباهت‌های بنیادی در مکانیزم‌های آسیب شناختی در میان اختلال‌های روان شناختی، هر اختلال محتوای خاص خود را در سطوح شناختی و فراشناختی دارد. راهبردهای فراشناختی، مهارت‌های یازبینی هستند که در خلال یادگیری و آموزش فعال می‌شوند و اگر فرد نداند چگونه پاسخ‌هایش را واریسی کند، چگونه وقت کافی برای مطالعه صرف کند و یا چگونه در صدد تعیین سطح اطلاعات قبلاً آموخته شده برآید، آن صورت انجام تکالیف یادگیری با دشواری بیشتر صورت می‌گیرد (دیره و بنی جمالی، ۱۳۹۰).

بنابراین راهبردهای فراشناختی، یادگیری و تنظیم شناختی هیجان را آسان نموده، به سخن دیگر راهبردهای فراشناختی ابزار هدایت و نظارت بر راهبردهای شناختی هستند. تنظیم هیجان شامل گستره‌ای از راهبردهای شناختی و رفتاری هشیار و ناهشیار است که جهت کاهش، حفظ یا افزایش یک هیجان صورت می‌گیرد. تنظیم هیجانی به عنوان فرآیند آغاز، حفظ، تعدیل یا تغییر در بروز، شدت یا استمرار احساس درونی و هیجان مرتب با فرآیندهای اجتماعی، روانی و فیزیکی در به انجام رساندن اهداف فرد، تعریف می‌شود (گروس^۲، ۲۰۱۷). در مطالعه شایستگی اجتماعی دبستانی‌ها، مشخص شده است تنظیم هیجان برای ایجاد و نگه‌داری روابط مثبت با همسالان ضروری است (دنهام و همکاران، ۲۰۰۳).

^۱ Metacognitive strategies

^۲ Gross

